

Jaaniaja laulud
Jaanitulele kutse
Peetri kihelkond

386. KUTSE JAANITULELE.

Tulge jaaniste tulele,
Refr.:jaanike!
peeterille, paiste'elle!
Jaaniste tuli tuline,
peeteri paiste palava.
Peetri. EÜS VIII 559/60 (62).
1911.

389.VARA TULNUD JAAN

Oot-oot, Jaani, noo-no, Jaani,
Refr.: jaanike!
tule, Jaani, jõua, Jaani!
Mis sa, Jaani, vara tulid,
eks last enne heina tehja,
siga suuri söötemata,
lammas lauku lahtimata,
saiad alles sõtkumata,
tõrred alles turdumata.
Tule, Jaani, jõua, Jaani –
siga suuri söödetatud,
lammas lauku lahetatud,
saiad sitked sõtkutud,
tõrred juba turrutatud,
tõrrevitsad vinnitatud,
odrad otseti vedeje,
kaerad kaksiti järele,
üle vaksa vahtu peale.
Peetri. EÜS VIII 782 (394).
1911.

63. JAANIPÄEV VARA
TULNUD 131

Kust see Jaan on siia tulnud?
jaanike!*

Juba rukipea nähikse,
odraoras aljendelle,

kaeraoras katab maada,
nisu tupesta tuleksi,
ernes lesti lepitele!
Oleks old einad enne tehtud,
rukis salvije sagatud,
odrad pandud parmastesse,
kaerad akijalgudessa!
*”Jaanike” kordub värssi järel.

H II 1, 654 (847) <Jõhvi khk.,
Puru k. <Paide khk.? <Peetri
khk. – O. Kallas, M. Ostrov
<Leena Randmer (1888).

Ambla kihelkond

387. TULGE TULD HOIDMA.

Jaanitulda tehtanekse,
kodaraida kopitakse,
vana märssa mängitakse,
tõrvatõrssa tõmmatakse.
Tulge ruttu, noored mehed,
tulge nüüd tulda hoidemaie,
kibemeida keelamaie,
sädemeida seademaie!
Et ei läe tuli külasse,
kibe ei karga katuksese.
Tuli teeb külassa kurja,
kibe teeb kahju katuksele.
Juanil kiigel kolmi asju:
õllenkur alla kiige,
viinapudel peale laua,
tuli põleb ridva otsas,
õnn tal õhkud taeva'asta.
Oh sa Juani, orkijalga,
orkijalga, korkisilma –
täna oled, Juani, meie muala,
homme, Juani, Saksamuala.
Ambla. H II 14, 312/3 (11).
1889.

Jarva-Jaani kihelkond

388. KES EI TULE
JAANITULELE. 887

Kis ei lähe jaanitulele,
selle odrad ohatanud,
kaerad kasteheinalised!
Jarva-Jaani. EÜS VII 852 (10).
1910.

Koeru kihelkond

395. ÄRA TULE HALLIGA!

Lähme jaaniste tulele,
Refr.: jaanike, jaaniste!
jaanitulda hoidemaie,
kirjeda koristamaie!
Tuli uidab hoonetesse,
kirje kipub katustesse.
Vara tulnud Jaani meile,
vara tulnud, vara jõudnud,
ei last enne heina teha,
rukkid salve sagada,
kehikusse keeritada.
Ä'ä tule, Jaani, hallillagi,
hall toob palju haigusida.
Ä'ä tule, Jaani, kimmeliga,
kimmel toob vilja kihuka.
Tule, Jaani, paadillagi,
paat toob vilja parema.
Tule, Jaani, tuhkuriga,
tuhkur toob vilja tugeva.
Koeru. H II 13, 411 (1). 1889.

KIIKUMINE

Järva-Jaani kihelkond

409. OOTAN HULKA
HÕIGATAVAT. 924

Kiigessepad, hellad vennad!
Kuulin kiigel kiigutama,
kaseladvas laatetama,
nõmme õites hõisatma.
Mina kuulsin kodunta,
kodunta, kodutuassa,
pika pistete vilula,
laila lehtede seassa.
Ootan hulka huilatma,

kahte kuasa kaevatama.
Ei mind hulka huilatagi,
kahte kuasa kaevatagi.
Läksin ise, hil'lukene,
mööda teeda, tillukene,
mööda vetta, vetta,
veigukene,
mööda aeda, aenekene.
Järva-Jaani. EÜS VII 697 (79).
1910.

422. KIIGU METSANI. 961

Sõua, kiike, jõua, kiike,
sõua, kikke, sinna maale,
kus ju paistab palgimetsa,
tõuseb tõrrevitsa metsa,
kasvab kapalaua metsa!
Järva-Jaani. EÜS VI 1627
(63). 1909.

Peetri kihelkond

410. JOOSTES KIIGELE. 926

Kuulsin kiigel kiigutama,
kiigelaudes laaletama.
Mina kuulasin kodussa,
toassa, toa eessa,
pinu taga pihlakassa,
väravassa, vahterassa.
Ma'p saanud enne tulema,
enne panin pere magama.
Toon vanad voode'esse,
sean vanad süngidesse,
lapsed laiusse linusse,
peenettesse padjudesse –
siis peasen mina tulema!
Kirju kass mul kiisukene,
valge kass mul vaka hoidja:
vaata mu vaka järele –
ma läen küla kiige alla
nõudma noorida mehida,
punapäida poisikesi,
kaharpäida kaunikesi.

Peetri. EÜS IX 966/7 (35).
1912.

417. ILUS NEIU KIIGEL

Sõua sõudu, jõua jõudu,
et mina paistan pailu maada,
pailu paistan, pailu maksan!
Kui ep ma isegi paista –
siis mul paistab pärga
peasse;
kui ei paista pärga peasse –
siis mul paistab pärjapaela;
kui ei paista pärjapaela –
siis mul helksid helmed
kaelas;
kui ei helgi helmed kaelas –
siis mul sõuab sõlge rindus!
Peetri. EÜS X 2249/50 (31).
1913.

429. Kingitused kiigesepale ja kiigutajale. 972

Kiigesepad, hellad vennad,
ärge mind kurjast kiigutage,
õelasti õetsutage!
Mis ma luban sõuajalle,
sõuajalle, jõuajalle?
Toa takka laia välja.
Väli oli kolmenurgeline,
igas nurgas kolmi napra,
igas nabras kolmi vihku,
igas vihus kolmi kõrta,
igas kõrres kolmi peada,
igas peas kolmi ivada,
igas ivas kolmi itet –
see mina luban sõuajalle,
sõuajalle, jõuajalle,
üle võlla veerijalle!
Mis mina luban teiselegi?
Vallast valge neiu noore,
kõige pikem, kõige peenem,
kõige valgem vallastagi,
kõige uhkem hulgastagi,

kõige sirgem me seasta –
see mina teisele tõutan!
Mis mina kopsan
kolmandale?
Pinupikuse hobuse,
aiakõrguse hallikese!
Pinu pealt tema piirab lakka,
toa pealt tema tõstab tukka,
aia pealt tema astub selga.
Mis ma neljandal nimetan?
Las tuleb kaubamees külasse,
poepoiss tuleb ukse alla –
ostan noa nurmekirja,
pea taha pardikirja,
tupe tuuleristilise –
see mina neljandal nimetan!
Kiigesepad, hellad vennad!
Peetri. EÜS VIII 608/9 (136).
1911.

439. KIIGE TOOMINE. 997

Kust oli toodud meie kiike,
kust oli toodud, kust oli
saadud?
Võllas oli toodud Võhmutast,
lauad toodud Laiusilta,
pulgad toodud Puiveresta,
kiigeaisad Ammutasta,
toed toodud Türi rajalta,
kiigesambad Sargveresta.
Kes oli toomas meie kiike,
kes oli toomas, kes oli
saamas?
Toomas toomas, Sander
saamas!
Toomas oli tuhat hobusta,
saamas oli sada regeda,
vedamas oli viisi halli,
kogumas oli kuusi kõrbi,
seitse sinihallikesta,
kaheksa kalevi halli,
ühiksa hüva hoosta,
kümme künniruunukesta.
Peetri. EÜS VIII 781 (393).
1911.

Järva-Madise kihelkond

410. JOOSTES KIIGELE. 927

Kuulsin kiiges kiigutama,
kuulsin lauas laaletama.
Mina kuulsin kodunta,
tapu pistete taganta,
laia lehtede vilulta.
Ei peasend mina tulema –
meil on palju võera'aida.
Tuppa tulid tudre saksad,
läbi läksid Läti saksad.
Ei peasend enne tulema
kui panni pere magama.
Lapsed laun mina kätki'esse,
imevad ema sülesse,
noored nõrkaje vibuje.
Õekesed hellakesed,
mis te pikka mõtelete,
kaua suuda seadelete?
Üürikeseks anti aega,
raasukeseks lasti tulla.
Kästi käia karme'esti,
tulla rutuste tagasi!
Ma tulin tulitse jalu,
sain seia sädemes jalu.
Järva-Madise. E 8061/2 (48).
1893.

415. KIIGEL KARTLIK

Kiigesepad, hellad vennad,
ärge mind kurjast kiigutage,
vihasesti vintsutage!
Ma olen kuri kukkumaie,
vihaleht olen vintsumaie.
Kui mina kukun, kes minu
maksab:
pale mul maksab paari hãrgi,
teine pale teise paari,
nina nooreme' hobuse,
kõrvid kõrvi ruunakese.

Järva-Madise. EÜS VII
1605/6 (123). 1910.

430. PALVE KIIGUTAJALE.

Kiigesepad, hellad vennad,
ärge mind kurjast kiigutage,
õelasti õetsutage,
vihasesti vintsutage!
Ma'p tuld kurjast kiikumaie,
õelast ei õetsumaie,
vihasesti vintsumaie.
Ehk las ütlen ümber jälle,
laalan sõnad tagasi:
ma tulin kulda kiikumaie,
hõbedast tulin õetsumaie,
viisipärast tulin veeremaie!
Järva-Madise. EÜS VII
1603/4 (121). 1910.

446. OLEKS KODUS KIIK

Siin on külas kulla kiike,
väravas on vaski kiike,
õue all on hõbeda kiike.
Siin on kuldsed kiigutajad,
hõbedased õõtsutajad,
vaskisemad väntsutajad.
Oleks meil kodus kulla kiike,
väravas meil vaski kiike –
ei tuleks külast kerjamaie,
võerast vallast vahtimaie!
Meil pole kodu kedagi,
meil pole maanil midagi –
sest lään külast kerjama,
võerast vallast vahtima.
Järva-Madise. EÜS II 1052
(43). 1905.

449. Kiik sobimatul kohal

Kiigesepad, hellad vennad,
miks tegite kiige karjamaale?
Eks teind kiike marjamaale:
kui lään karja saatema,

siis jääb kiike katsumata;
kui lään marja noppima
siis lään kike katsuma!
Järve-Madise. EÜS II 1038
(26). 1905.

450. KITSAS KIIK. 1019

Kiigesepad, hellad vennad,
ennäe, kus nad kiige teinud,
karjateele, marjamaale!
Teinud kiige kitsa'aksi,
kitsa'aksi, kõrgeaski –
alt ep saa hanigi ujuda,
pealt ep saa pääsuke pugeda,
seest ei siidilinnukune,
pealt ei viru värveline.
Kurat võtku kiigesepad!
Järve-Madise. EÜS VI 1728
(209). 1909.

63. KIIGETSÜKKEL. 1039

Küla hellad noored mehed,
viige kiiged keldrisse,
aisad alla aitadesse,
kiigelauad lakkadesse!
Kätte tulebheinaaega:
juba rukkipea nähikse,
odraoras haljendelleb,
kaeraoras katab maada,
nisu tupesta tuleksi.
Käi sa kiike kõrge'elle,
et ma paistan pailu maada,
paistan üle kolme välja!
Kolm oli välja kõrvastikku:
Üks oli ruuge rukkivälja,
teine oli kallis kaeravälja,
kolmas nikerdab nisusse.
Mis oli ruuge rukkivälja –
see oli noorte naiste välja;
mis oli kallis kaeravälja –
see oli noorte meeste välja;
mis seal nikerab nisusse –
see oli noorte neitsikeste!

Üles, üles, kiigekene,
üles mööda õunapuida!
Maha, maha kiigenene,
maha mööda marjupuida!
Käi sa kiike, kõrge'elle,
Et mina paistan palju maada,
paistan üle kolme metsa!
Kolm oli mesta kõrvastikku:
Üks oli kulla kuusemetsa,
teine kallis kasemetsa,
kolmas õige õunapuine.
Mis oli kulla kuusemetsa –
see oli noorte meeste metsa;
mis oli kallis kasemetsa –
see oli noorte naiste metsa;
mis oli õige õunapuie –
see oli noorte neitsikeste.
Käi sa kiike, kõrge'elle,
et minna paistan palju
maada,
palju paistan, palju maksan!
Kui ep ma isegi paista –
paistab mu pärga punane,
läigib keedi kaelassaagi,
särab sõrmus sõrmessagi,
teine teisessa käessa,
kolmas kulda peidelisse.
Olgu otsas, jäägu, jälle,
olgu otsas homme'eni,
tulevaksi reede'eksi,
neljaksi nelipühiksi,
Jaani kalli aegudeksi.

Järve-Madise. EÜS VII
1763/5 (387). 1910.

Ambla kihelkond

411. SUUREST SOOST – EI
SOBI KIIGELE. 928

Peretütar, neitsikene,
Läks aga aita ehtimaie;
Siadis siidiriide'esse,
Pani puepaeludesse,
Kuldakiedi ümber kaela,

Hõbetärni otsa ette.
Siis läks küla kiige alla –
Paistis läbi kui sie päeva.
Nuored mehed mõttelesid:
„Sie on meie preilikene,
ei sie mahu meie kiigel
ega süni meie seltsi.
Sa oled suuresta suosta
vähemasta rahva'asta.“
Tütar läks koju nutte'essa.
Eit oli vastas, tuat oli vastas.
„Miks sa nutad, tütar nuori?“
„Miks ei nuta, eidekene,
miks ei nuta, tuadikene!
Ei ma mahtunud küla kiigel
ega sündinud nende seltsi.
Ma olin suuresta suosta,
vähemasta rahva'asta –
sest ma ei mahtunud nende
kiigel.“
Ambla. H II 14, 60/1 (77).
1888.

459. KIIK KELDRISSE. 1034

Kiigesepad, hellad vennad,
viige kiike keldrisse,
kandke kiike kamberisse,
aisad aida peningille!
Ambla. EÜS. X 2570 (28).
1913.

Koeru kihelkond

412. KIIGE KATSUMINE. 930

Et las katsun uuta kiike
kas see kiike kannab neidu,
kas kannab kahte kadada,
kahe kaa riide'eida,
viie neiu viisisida!
Kui ei kiike kannu meida –
too siis kerves, raiu kiike,
too tapper, tasuta kiike,
too sina vestu, vesta kiike!
Et las ütleb ümber jälle,

las laulan jälle tagasi:
kiik põle kerve raiumine,
ei ole vestu vestemine.
Kiik on toodud kauge'elta:
lauad toodud Laiusesta,
pulgad toodud Puiveresta,
aisad toodi Ammutasta.
Toomas oli toomas,
Toomas oli saamas,
toomas oli tuhat hoosta,
saamas oli sada regeda,
vidamas oli venna hallid.
Koeru. EKS 4^o5 436/7 (20).
1887.

432. MIKS EI TOO KIIGELE
VÕIET? 985.

Kiigesepad, hellad vennad
mis te kurjas kiigutate,
õelasti õetsutate,
viha pärast vintsutate?
Oh te hullud kiigesepad,
käite külakamberites,
laote külalakkadessa,
pigistate piigasida,
näpsitate neiusida –
ei too kiigel võide'eida!
Kus need kuldsed
kukerasvad,
hõbedased õisurasvad,
vaskised vasikarasvad,
taleraale tallerasvad?
Lammas kui see reherotti,
sarved kui saunasarikad,
villu seljas luhtaheina
Koeru. EstK 27, 133/4 (2).
1925.

459. KIIK KELDIRISSE 1033.

Kiigesepad, hellad vennad,
viige kiike keldrie,
kandke kiike kambrie,
aisad aida laudielle!

Ette tuleb heida-aega,
kätte kaera looma aega.
Juba rukkipea näikse,
odraoras hal'lenteleb,
kaeraoras katab maada,
nisud tupesta tulevad,
hernes ehib riide'essa,
uba kauna kasvateleb,
leats jo searida sirutab.
Koeru. H IV 1, 296/7 (11).
1889.

Jüri kihelkond

417. ILUS NEIU KIIGEL. 946

Oh minu kuldsed kiigutajad,
hõbedased õõtsutajad,
kiigutage mind kõrge'elle,
kõrge'elle, kauge'elle,
et minu rinda paistab Riiga
ja minu pärga paistab Pärnu,
sõrmus pasitab sõrmestagi,
teine sõrmus teisest sõrmest
–
siis tuleb peidu Peipsesta,
kuuldas kosjad kaugelta.
Jüri. H II 15, 356/7 (34).
1889.

Türi kihelkond

417. ILUS NEIU KIIGEL. 948.

Kiirutage, kõrge'esse,
et mina paistan paelu maada:
üle viie viljavälja,
üle kuue künnivälja,
üle seitse seemnevälja,
kaheksama kaeravälja,
üheksama odravälja.
Türi. EÜS V 735 (199). 1908.

Paide kihelkond

64. KIIGE TOOMINE. 132.

“Õekesed ellaksed!

Kuulsin kiikes kiigutavad,
läksin kiike vaatamaie.
Kust see kiike siia toodud,
siia toodud, siia saadud?
On see toodud Türgimaalta
või on saadud Saksamaalta,
veeretud Vene rajalta?”
Mina kuulsin, kostin vastu:
“Õekesed ellakesed!
Kiik toodud Kõi Külasta,
võllas Võnnu mõisa'asta,
sambad sinisalusta.

Mehed põvlida põdesid,
ärjad sarvida ägasid,
poisikesed põideluida,
tüdrukud peopesasid
meie kiike tuuessagi,
siia maale saadessagi.”
Las lähen katsma kiigekesta,
kas on kiike venna tehtud,
venna tehtud vellessagi?
Teopoisid teinud kiike,
abivaimud rainud aisad,
teinud kiige kitsa'aksi,
lasnud aisad laiemaksi –
alt ei või ani ujuda,
pealt ei pääsuke pudega,
seest ei siidilinnukene.
Oleks mu venda teinud kiike,
vend oleks kiike kiigutanud,
ajanud anisulole,
pandud pardilestadele.
Laske maha, ma paluksin!
Kui ei lase, ei palugi –
küllap ma õõtsun õhta'ani,
kiigun keskeommikuni.
Küllap leppa lüpsab lehma,
vaherpuu joodab vasika,
küll siis kaske saadab karja.
EKÜ, F 232 f2, 65 (315)
<Paide khk. – F. Russow (–
1850), ümb. kirj. H. Neus.

65. KIIGE KATSUMINE. 134.
Vennakene veigukene,

lūkka kiike kiikumaie,
kiigelauda laulemaie!
Kas su kiike kannab meid?
Kui ei kannu, siis kadugu!
Teopoissi, ella venda,
teinud kiige kitsukese –
alt ei saand ani ujuda,
pealt ei pääsuke pugeda,
sest ei siidilinnukene.
Kiigutage, kõigutage,
ärge mind üle ajage,
üle võlla võntsutage,
üle parre paugutage!
Kui mina kukun kiigesta,
langen kiigelauasta,
kukun kummuli kivisse,
langen põlvili paesse.
H II 13, 650 (40) < Paide ja
Türi khk. –K. Türk (1889).

66. KIIK HALVAL KOHAL

Oh te hullud kiigesepad,
ena, kus nad kiige teinud –
nad teinud küla künnismaale,
külalaste lasstumaale,
külapoiste pulgismaale.
Küla jäi nutma künnismaada,
külalapsed laastumaada,
külapoised pulgismaada.
Kiigesepad, hellad vennad,
ärge mult mune küsige!
Kanad jäid kojo munele
ja kuked kõrva kaagutama.
Sõua kiike, jõua kiike,
sõua kiike sõnna maale,
kus need kuked kulda joovad,
kuked kulda, kanad karda,
aned haljasta hõbedat!
Kümme tüdrukud külassa,
üheksa üle tänava,
seitse selle poole peale.
Ei nad tohi tulla kiike –
kardavad kulla kuluma,
hõbehelmed õerumaie

ja rahakannad raksumaie.
EKS 1, 145/5 < Paide 1. -A.
Kruusberg < Juulia Neidoff,
snd. Tikker (1904).

Anna kihelkond

67. KUTSE KIIGELE. 137.

Tulge kiike, külanaised,
tooge kanad, tooge munad!
Kanad jäid lakka munele,
kukk jäi kõrva kõõgutama,
aned audumassa...
pardid paaristikku...
Et las kaen, et las katsun,
kas see kiike kannab minda?
Kui ei kanna, las kaduda!
Minu vend teeb uue kiige,
uue kiige, uhke kiige:
lepast teeb lõdusa kiige,
pajukoorest paksud lauad,
aavapuust teeb aluspostid,
pihlakased pealivõllad.
Mis mina luban sõuajalle,
sõuajalle, sõuajalle,
enese kiigutajalle?
Vallast valge neiukese,
kõige pikem, kõige peenem ...

Kordamisel lisatud:

Kõige valgema vallasta,
kõige targema talusta,
kõige sirgema seasta,
kõige peenema peresta.
ERA II 14, 263/5 (2) <Anna
khk., Leedu as. -R. Viidebaum
< Ann Voormuth, elanud ka
Peetri ja Paide khk. (1929).